

STRAŠNA TRAGEDIJA V PREMOGOKOPU.

101 premogar ubit ob hudi razstrelbi v jami. Samo 37 je doslej rešenih. Razstrelba se je pripetila 1700 čevljev pod zemljo. Iskra je najbrž povzročila eksplozijo. En sam premogar rešil smrti 26 svojih tovarišev. V Kemmereru živi več Slovencev.

Kemmerer, Wyo. — Vse upajo, da najdejo še več premogarjev živih v premogokopu družbe Frontier Kemmerer Coal Co., je splavalo po vodi, in pričeli so spravljati mrtve premogarje iz globokine na površje. V terek so trideset trupel odpeljali v rečno mrtvašnico, kjer so se potem zbrali sorodniki, da isto večitje svoje mrtve ter zahtevajo njih trupla zase.

Reševalci so se dekopali skozi želno razsejano premogovno jamo, v kateri se je pripetila razstrelba kmalu po osmi uri dopoldne v terek, do prvih zasutih premogarjev ter privedli 37 živih na površje. Vseh skupaj je bilo ob razstrelbi 138 premogarjev v jami.

Kakor se je bati, so vsi ostali tovariši mrtvi.

Razstrelba se je pripetila 1,700 čevljev globoko. Reševalci so se dekopali do vseh kotov v jami, in kakor pravijo, so spravili na površje vse zasute premogarje, ki so ostali še pri življenju.

Vzrok te razstrelbe vidijo nekateri v izkvarjenem strelnem naboj. Tako trdi uradništvo premogovne družbe. Eksplozija ni povzročila nikakršnega ognja. Po drugi teoriji je neki povzročila eksplozijo iskra, ki jo je ugal premogokopni vozček, ko je skočil s tira. To teorijo podkrepjuje dejstvo, da je vsi takih vozčkov med razvalinami.

Reševalci so povedali, da so mrtva trupla ležala na glavnem dnu, kamor so popadala, ko so se močje zadušili.

Ob petih popoldne so našli reševalci na glavnem dnu moza, ki je bil še skoro mrtov valed vdihavanja dima in plina. S pulmo-terjem so ga oživili ter potem spravili na površje. Ta mož bo, kakor pričakujejo, skoro gotovo okrevalec.

Kmalu potem so našli v od-važenem kotu glavnega dna na dva moža, ki sta bila živa in na katerih je bilo videti, da nista mnogo trpela vsled zasutja. Ležala sta na tleh, da se tako izogneta plinu, ki se je že hudo širil po tistem prostoru, ter tako čakala, kdaj pride svež zrak do tistega prostora. Oba so spravili na površje.

O Johnu Pavlinzu gre glas, da je rešil šestindvajsetim tovarišem življenje. Vsi ti so delali z njim blizu glavnega dna. On je pre-ostal tri takšne razstrelbe in je star premogar. Ko so delavci začeli pok silne razstrelbe, so urno odšli proti glavnemu hodniku. Ali Pavlinz jim je velel, naj se vrnejo na svoja mesta in ostanejo tamkaj. Naglo jim je razložil, kolika nevarnost jih čaka na glavnem hodniku. Šestindvajset tovarišev ga je poslušalo, drugi pa so odhiteli na glavni hodnik, kjer so našli strašno smrt.

Po navetu Johna Pavlinza se je tistih šestindvajset premogarjev zavarovalo s platnom in svojimi oblekami proti dohajanju slabega zraka. Vse te so žive našli reševalci več ur pozneje. Ležali so na tleh, in nobenemu se ni videlo, da bi bil bogve koliko trpel. Ko so šli dalje po glavnem hodniku, so našli na trupla tistih premogarjev, ki niso poslušali Pavlinzovega nasveta.

Velike množice žena in otrok so upale in strahoma čakale pred vhodom v jamo, ko so reševalci iskali žive in mrtve po delno razdejani jami. Mnogo so bile histe-rične. Kadarkoli so prispeli jam-ni vozički navzgor, so bile množice skoro nebrzdljivo. Pretresljivi pri-zeri so se dogajali, ko so žene in otroci hoteli svojim živim možem in očetom v naročje, dočim so druge družine čakale zama in svoje rednike, ki so žrtve sode-ružnega sistema.

V Kemmereru je precej Sloven- (Dalje na 3. strani.)

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Strašna eksplozija v premogov-niku v Kemmereru, Wyo., je u- smrtila čez sto rudarjev; 95 mrl-jev so že prinesli na površje.

Predsednik Coolidge govori o svojih političnih smernicah.

Stavka somersetskih rudarjev končana.

Rudarji in operatorji s antra- cinitnega polja obnovili konferenco.

Petnajstletni šolarček izvršil samomor.

Inozemstvo.

Francija izjavlja, da ne sprejme niti ene sugestije v angleški noti.

Anglija se pripravlja na sepa- ratno akcijo.

Nemški parlament podprl novo vlado.

Generalna stavka v Nemčiji končana, toda izgrede so nadalju- jejo; čez 300 mrtvih in 2000 ran-jenih v zadnjih petih dneh.

Samomor petnajstlet- nega učenca.

Kruto postopanje od šolske stra- ni je napotilo fantička, da se je obesil ter si tako sam preotpal nit mladega življenja.

INSTRUKTOR DAVIS PREHVA- VA, DA JE DAL UČENCA ZA- PRETI V PODSTREŠNO KLETKO.

Chicago, Ill. — Radi samomora, ki ga je izvršil petnajstletni gojenec takozvane parentalne šole James Wright s tem, da se je obesil v osamljenem zaporu pod- streha šolskega poslopja, je odre- dil državni pravdnik Robert E. Crowe preiskavo, ki naj dožene, kakšne razmere praznoprav vla- dajo na tej šoli.

Tej akciji so se pridružili še naslednji javni funkcionarji: Sodni načelnik McKinley, mlčki ogleda Oscar Wolf in mestni sve- tovalec Thomas J. Bowler. Zad- nji je zahteval takojšnjo odstavi- tev šolskega vodje Smitha in in- struktorja Archibalda Davisa.

Obešenec Wright je bil v oskr- bi instruktorja Davisa, ki je pri- znal, da je dal dečka zapreti v jedneno kletko na podstrešje. To je ena izmed metod kaznovanja na tej šoli. Davis je dejal, da je kaznoval dečka, ker mu je ta pre- til, da bo zastrupil njega in nje- govo ženo.

Davis je nadalje zatrdil, da ni maral fantiček nič jesti. To pa čelo potem, ko so zdravniki do- gnali, da je deček zelo hudo po- polnoma prazen. Mlčki ogleda je dejal, da hoče dognati, ali je bil deček post prostovoljen, ali pri- siljen.

Davis je izpovedal, da je izvr- šil deček samomor s tem, da se je obesil na drog navrh jednene kletke.

Sodni načelnik McKinley je de- jal, da ni parentalna šola nikak- šna kaznilnica, nego učilnica in vzgojevalnica. Zelo nespametno in škodljivo je mešati dečke, ki niso nikoli storili nobenega hudo- delstva, z dečki, ki so kriminalci.

Občinski svetovalec Bowler je rekel, da so razmere na tej šoli slabše kakor na kakem kaznilnem zavodu. Šolsko vodstvo je kruto postopalo s gojenec. Zato je tre- ba razne vodilne osebe odstaviti ter jih nadomestiti s ljudmi, ki vedo, kako je postopati z učenci mladine.

K zatrditvi instruktorja Davi- sa, čel, da je hotel mladi samom- rilec Wright zastrupiti Davisa in njegovo ženo, je pripomnil prav- tar omenjeni mestni zastopnik tole:

„Na kak način je dovoljeno u- čencem, da morejo dobiti strup?“

POLITIČNE SMERNICE NOVEGA PREDSEDNIKA CALVINA COOLIDGEA.

V izjavi, ki je bila pravkar dana v javnost, je podrobno razloženo, kakšno stališče zavzema v domači in tuji politiki.

SE OGREVA LE ZA PRIPUŠČA- NJE "BOLJŠIH" PRISILJEN- CEV V ZDružene države.

Washington, D. C. — V terek se je takoj po kabinetovi seji za- znalo, kako misli novi predse- dnik Coolidge o glavnih vpraša- njih, ki jih je treba rešiti sedanj- i vladi.

Doslej so govorila poročila iz Washingtona le o splošnem ml- ljenju novega predsednika. Pove- dano je bilo, da se bo skoro v vseh zadevah držal poti, po kate- ri je hodil pokojni predsednik Harding. Ali danes pa že vemo tudi podrobno, kakšno stališče za- vzeva Coolidge glede na vse važ- ne probleme v domači in medna- rodni politiki.

Predsednik Coolidge misli o naslednjih predmetih takole:

V mednarodni politiki je pred- sednik Coolidge pripravljen s svojo administracijo vred sodelo- vati v Evropi v reševanju repa- racijskega problema, če se da to storiti, ne da bi se Združene države zapletle v evropske zme- njave.

Predsednik preučava s pomočjo poljedelskega tajnika poljedelsko vprašanje ter vpošteva mnoge nasvete, kako pomagati kmetu iz sedanjih strašansko slabih raz- mer.

Podpisanje pogodbe, ki bo u- trila pot priznanju obstoječe me- hiške vlade, je pričakovati vsak- čas.

Administracija ne mara ničesar popustiti v zadevi inozemske- ga vojnega dolga. Prizadevala si bo izterjati vse dolgeve do zad- njega centa.

Sedaj so že v teku pogajanja, ki naj preprečijo premogarsko stavko in dosežejo podpisanje no- ve mesdne pogodbe med premo- garji in lastniki. V slučaju stav- ke pa bo dežela pripravljena na- domestiti anarhizmi premog s pri- merno zalogo kakšnega drugega go- riva.

V zadevi naše imigracije je predsednik Coolidge za to, da naj bodo pripuščeni v to deželo le ta- kozvani "boljši" prisiljeni. Kdo bi naj bil ti "boljši" prisiljeni, pač ne vemo. Morda misli pred- sednik s tistimi "boljšimi" ob- uožano evropsko aristokracijo, morda pretkane gospode, ki so jim postala vroča evropska tla itd. Tako vsaj si je predstavljal izraz "boljši prisiljeni" pokoj- ni predsednik Harding. Saj je s posebnim ukrepom dovolil obubo- (Dalje na 2. strani.)

Stavka v Somersetu končana.

Rudarji zaključili 16-mesečni boj.

Johnstown, Pa. — Delegatje štiridesetih krajevnih unij United Mine Workers of America, ki so se tu zbrali v sredo, so glasovali, da se konča stavka rudarjev v okrajih Fayette, Somerset, Cam- bria in Westmoreland, ki je traja- la od 1. aprila 1922.

SPRINGFIELD DOBI LINCOL- NOVO UNIVERZO.

Springfield, Ill. — Odlično zelo odličnih oseb v tem mestu name- rava postaviti tukaj univerzo, ki bo nosila ime največjega ameri- škega predsednika in najboljšega človeka na svetu, imo umorje- nega predsednika Abrahama Lin- colna. Ta vest je jako razveseli- la, če bodo dijaki na tej univerzi vzgajani in poučevani v duhu A- brahama Lincoln.

VREME.

Chicago in okolica: V petek o- blačno. Severnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najnižja 66. Solnce izide ob 5.58, zaide ob 7.51.

ALI BODO ORGANI- ZIRANI DELAVCI RAZCEPILI LEGIJO?

Delavska federacija je dovolila, da se organizirajo podružnice iz samih unionistov.

Chicago, Ill. — (Fed. Press.)

Ameriška legija, organizacija do- služenih vojakov, se mogoče raz- deli po razredih. Legija v državi Illinoisu je naprosila Illinoisko delavsko federacijo, naj priporoči svojim članom, da ustanove svoje lastne podružnice, h katerim bodo spadali le organizirani delavci. Glavni odbor federacije je ugodil prošnji. Ako se temu koraku pri- družio federacije v drugih drža- vah, je jasno, kaj bo sledilo iz tega.

Glavno vprašanje v ameriškem življenju danes je ekonomsko vprašanje, ki je vprašanje mezde in dobičkov, delodajalca in delav- ca, gospodarja in hlapca. Če do- slušeni vojniki-delavci ustanove svoje lastne podružnice, ostanejo samo še bosje in sinovi kapitali- stov v starih podružnicah. To po- meni razdelitev Ameriške legije po razredih in čim pride na dnevi- ni red prvo kočljivo ekonomsko vprašanje, pride obenem razkol v legiji. Ako na primer pride na konvenciji vprašanje predsednika Coolidge v razpravo, ne bodo mogli delegatje delavskih podru- žnic zaključiti drugega kot to, da je Coolidge protidelavski nazad- njak, dočim bodo delegatje bosov- skih podružnic vsakakor sklenili, da je Coolidge stoddostni Ameri- šan in zaščitnik miru in reda. Tu mora priti nasprotje na dan.

Legijonarji v Illinoisu so precej naklonjeni delavskim organizaci- jam in niso razbijali stavk kakor njihovi tovariši v drugih državah.

Stresemann je franko- fil, pravijo Rusi.

Mnenje v Moskvi je, da Nemčija je ni zrela za proletarsko revolucijo.

Moskva, 15. avg. — Ruski sov- jetski voditelji, ki skrbno opazu- jejo dogodke v Nemčiji in prouča- vajo nemške kaotične razmere, so mnenja, da Nemčija še ni zrela za proletarsko revolucijo, čeprav so prepričani, da revolucija končno pride čim bo nemški proletariet pripravljen zanj.

"Rusija mora in bo pomagala nemški delavski vladi moralno in materialno, toda taka vlada še ni na vidiku," je rekel Karl Radek. Dalje je rekel, da August Strese- mann, novi ministrski predsednik, je frankofil. Njegova vlada, ako se obdrži, bo eventualno dosegla sporazum s Francijo.

COOLIDGE IMENOVAL O. B. SLEMPA ZA SVOJEGA TAJ- NIKA.

Washington, D. C. — Bivši kongresnik iz Virginije Campbell Bascom Slomp, ki je v politiki do- bro znan kot republikanski vodi- telj na jugu, je imenovan za predsednikovega tajnika, kakor se je zoznalo iz Bele hiše v terek.

Slomp je naslednik Geo. B. Christianu, ki je predložil svojo ostavko takoj po pogrebu pred- sednika Hardinga. To imenovanje je zbudilo precej presenečenja v Washingtonu, ker so sploh misli- li, da si bo Coolidge izbral Edwar- da T. Clarka, ki je bil njegov taj- nik, ko je bil še podpredsednik Združenih držav.

Naznailo o imenovanju je bi- lo dana v javnost po dolgi konfe- renki, ki jo je imel Slomp s pred- sednikom v terek popoldne.

Clark bo osebni tajnik pred- ni tajnik predsednika Coolidgea.

Strela ubila osem Italijanov.

Reggio, Italija, 15. avg. — V dveh urah tekem silne nevihte je strela ubila osem italijanskih kme- tov v Kalabriji. Dvema kmetoma je strela spalila vse mazo in osta- le so same kosti na polju.

Francija je zavrgla vse angleške zahteve.

Poincare je izjavil, da Francija ostane pri starem. Odgo- vor pride prihodnji teden. Anglija hiti s sklicanjem svetovne konference. — Nemški parlament je podprl novo vlado. Finančni program socialistov. Generalna stavka je končana. Čez 300 mrtvih in 2000 ranjenih.

FRANCIJA IŠČE STIKE Z RUSI IN JAPONCI.

London, 15. avg. — Iz zanes- ljivih diplomatskih virov so poročali, da Francija vročeno deluje za ustanovitev trojeve z Japoncem in Sovjetsko Rusijo s namenom, da v prvi vrsti pre- preči zvezo sovjetov s Nemčijo, v drugi vrsti pa da pobije angleško-ameriški vpliv na Daljnem vzhodu. Znano je tudi, da je Francija ponudila Japon- cem na razpolago svoje luke v Indo-Kini v svrhu protiteča napram angleškim in ameri- škim bazam v Pacifiku.

London, 15. avg. — Razmerje med Anglijo in Francijo se je danes poostriilo. Iz Pariza je prišla poluradna vest, da francoska vla- da ne sprejme niti ene sugestije, oziroma zahteve v angleški noti. Poincare je izjavil včeraj, da bo v najkrajšem času odgovoril na noto Anglije točko za točko, argu- ment za argument. Odgovor bo kolikor mogoče uljuden, toda prav tako oster kakor je nota Anglije. Poincare je zaključil s običajnim: "Francoske četa ostanejo v Po- ruhru."

Baldwin je včeraj konferiral s kraljem eno uro o sporni zadevi s Francijo. Angleška vlada je pre- pričana, da mora prej ali slej priti do preloma, zato se še pripravlja na separatno akcijo s Nemčijo; vlada bo najbrž morala sklicati parlament k izrednemu zasedanju.

Danes poročajo, da namerava Anglija sklicati svetovno konfe- renco, na kateri se imajo rešiti vprašanja odškodnine in vseh dru- gih zadev, ki razburjajo medna- rodno trgovino in mir. Ker v Nem- čiji preti revolucija, se Baldwin zelo mudi s to konferenco in morda bo sklicana še pred septem- brom.

Vitrijoletni napadi v pariškem časopisju niso vznemirili vladnih krogov in angleške javnosti. Tega je bilo pričakovati. Angleško časopisje, razen nekaj izjem, podpira vlado.

Da ne misli Anglija odstopiti od svojega pritiska na Francijo glede plačila dolgov, je včeraj pokazala londonska borza. Francoski frank je zopet padel, in sicer na 82.40 za sterlingski funt.

Pariz, 15. avg. — Kakor izgleda, se francoski vladi nikakor ne mudi s odgovorom na angleški ultimati. Odgovor bo mogoče po- slan v London prihodnji teden. Poincare vsakakor čaka na padec Nemčije. Kot je razvidno iz časopisja, pričakujejo Francozi, da v Nemčiji kmalu izbruhne revolucija kakršnakoli, komunistična ali monarhistična. Francozi je vseeno: imela bo dober vzrok za nadaljno invazijo in razkosanje Nemčije. Porenska republika, ki bo navidez neodvisna, fakično pa pod kon- trolo Francije, je potem gotova stvar.

V slučaju pa, da se revolucija v Nemčiji zavleče in če bo Anglija začela izvajati svoj separatni pro- gram, bo Francija mirno gledala in s Belgijo vred držala Poruhru. Ako Anglija skliče mednarodno konferenco, se Francija ne bo od- zvala, pač pa bo posvarila konfe- renčnike, da je ona glavni upnik Nemčije in njene pravice morajo biti negotaknjene.

Grožnja Anglije, da bo takoj tirjala Francijo za vojna posojila, je najbolj razkašila francoske buržoazne liste. Dolgovi so tista Ahilova peta, ki Francoze najbolj boli. Uradni krogi kakor masa ljudstva je živele v veri, da Angli- ja ne bo nikoli tirjala vojnih po- sojil. Zdaj pa tako iznenadenje!

Poveš "Jimmie Higgins" je areal duše ameriškega proletar- iata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. M. F. J.

Berlin, 15. avg. — Sresemannovo ministristvo je včeraj dobilo za- upnico parlamenta; 240 poslancev je podprlo vlado, 76 je pa glaso- valo proti in 25 bavarskih monar- histov se je vzdrižalo glasovanja. Proti vladi so glasovali nacionali- sti in komunisti.

Zaupnica je sledila, ko je Stre- semann naznanil program nove vlade. Dejal je, da je nova vlada pripravljena odpreti pogajanja s Francijo, toda le s pogojem, če Francozi vrnejo civilno upravo Poruhruja Nemcem, vrnejo zaple- njeno lastnino in izpuste vse Nemce, ki so v njihovem zapetu. Glede izpravitve Poruhruja ni re- kel ničesar. To pomeni, da je Stre- semann opustil Cunoovo politiko in je naklonjen kompromisom. Re- kel pa je, da pasivna resistance so bo nadaljevala, če Francija ne sprejme teh pogojev. Dalje je na- znanil, da je Nemčija primorana začasnó prenehati s datjavami od- škodnine v materialu onim zavezi- nikom, ki niso udeleženi pri oku- paciji Poruhruja. To je potrebno radi popolne finančne in ekonomske ispravnosti Nemčije vsled in- vazije Poruhruja. Dajstvo se obno- ve kakor hitro se dežela nekoliko opomore finančno in gospodarsko.

Stresemann je zagotavljal zornice, da se nov finančni pro- gram obnese. Vse čas njegovega govora so komunisti in naciona- listi delali sarkastične mekllice. Finančni program, katerega so izdelali socialisti in katerega bo socialistični finančni minister Hilferding aktual uresničiti, je v jedru sledeč:

Dvojni denarni sistem kakor je danes v Sovjetski Rusiji, kjer se je obnesel. Za izvozno trgovino in vsa plačila v inozemstvu se uvede valuta, ki bo zajamčena od ene četjine do polovice s izpizemskimi banknotami, katere nakupi vlada s prihajajočim slatim posojilom. Na temelju te rezerve izda držav- na banka nove bankove, s kateri- mi bo kupovala živila in druge po- trebine v tujini. — Za notranjo trgovino ostanejo stare marke, katerih bo dovolj za domače po- trebe in vlada upa, da se na ta na- čin marka stabilizira na gotovi točki. — Vlada takoj razpiše notranje posojilo za 500 milijonov slatih mark. Če bogatini ne bodo hoteli postavljeno podpisati po- sojila, bo vlada zahtevala poobla- ščenje od parlamenta, da zapiše bogatinom 200 milijonov slatih mark v zameno za bonde. — Dav- ki na dohodke, dobiček in luksus se povišajo do skrajnosti.

Berlin, 15. avg. — Komunisti so včeraj končali generalno stavko, ki se je obnesla le v Berlinu in ne- katerih drugih mestih, ne pa v splošnem. Socialistične unije so se odzvale le deloma. Vendar pa je moč komunistov silno narasla zadnje dni. Dočim so komunisti pred tremi meseci kontrolirali le kakih 10 odstotkov delavstva v Berlinu, kontrolirajo danes več ko polovico delavcev. Včeraj se je (Dalje na 2. strani.)

STRELO NAJSTAREJŠE RAST- LINE NAJDEMO.

Harrisburgh, Ill. — Najstarej- še rastlinsko deblu na svetu so našli pred kratkim v nekem tu- kajšnjem rudniku. Podobno je koruznemu stebli in je bilo v ke- pi premoga.

Botaniki pravijo, da je steblo zelo razvite semenske rastline. Poleg njega je bilo nekaj stebel in drugih rastlin. Najdba je last- šikaške univerze.

Silna poplava v Koreji.

Tokijo, 15. avg. — Grozen vi- har je pripodil morske valove na obrežje zapadne Koreje in 25,000 hiš ob reki Jaju je odnesla voda. Izguba življenj je velika in gnot- na škoda je ogromna.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Narodnina: Zedinjene države (liven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta in \$1.65 na tri mesece, in za izposojnino \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Julija 31-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnom potekla naročnina. Poročilo je pravilno, da se vam ne ustavi list.

STRAŠNA RUDNIŠKA NESREČA JE ZOPET POMNOŽILA ŽRTVE NA ALTARJU IZKORIŠČANJA.

Na zapadu v Kemmererju se je dogodila strašna nezgoda v premogovniku. Prvi dan so poročali, da je ostalo dve sto rudarjev v rudniku, ki so zapadli smrti. Prihodnji dan so poročali, da je 101 rudar mrtev. Strašni so bili prizori pri rudniku, ko so svojci rudarjev izvedeli, da za stonj čakajo na svoje drage, kar so zapadli najbrž smrti. Žene, otroci, osiveli starši so plakali in klicali svojce, od katerih ni bilo odgovora. Pogumno so prodirali drugi rudarji kot rešilci v rudnik, po katerem so se razprostrli strupeni plini, da rešijo svoje tovariše. Tvegali so sami življenje in prav nič se niso obotavljali, ko ga je bilo treba tvegati za svoje tovariše. Junaško so se potali v temno zemeljsko žrelo, v katerem je kosila smrt. Nekaj svojih tovarišev so rešili živih, druge so našli mrtve.

Časopisje pripoveduje o vzrokih nesreče to, kar govori kompanija, ki lastuje rudnik.

Je pač znana povest, ki je tako sestavljena, da ne zadene kompanije najmanjša krivda in da pomiri ameriško javnost. Ako je ta povest o nesreči tudi resnična, je seveda drugo vprašanje.

V kemmererskem distriktu so bile pred to nezgodo štiri nesreče, pri katerih je izgubilo življenje štiri in sedemdeset rudarjev. Zadnja nesreča se je zgodila dne 20. januarja 1912. Ta dejstva govore, da je kopanje premoga v tem okraju zelo nevarno in da se morajo izvesti in uvesti vse varnostne naprave, da se prepreči nesreče v rudnikih tega okraja.

Podatki, ki jih podaja kompanija o sedanjih nesrečah, so ugibanja. Zanesljivega ni nič, poleg si pa te vesti še nasprotujejo. Ta ugibanja pravijo, da je razstrelbo povzročil premogov prah, na drugem mestu se pa govori, da je bil rudnik tako moker, da se je bilo bati, da rudarji utonejo, ako jih ne zaduše strupeni plini, ker so sesalke prenehale delati. Ako je bil rudnik res tako moker, da se je bilo bati, da rudarji utonejo, katerim je bil zaprt izhod iz rudnika, kako je bilo mogoče, da je premogov prah eksploziviral? Saj vendar spada med varnostne naprave močenje premogovega prahu, da prah ne eksplozivira. Ako ni eksploziviral premogov prah, je moral eksplozivirati treskajoči plin. O treskajočem plinu pa ne pripovedujejo vesti. Še toliko ga ne omenijo, da je treskajoči plin zapalil premogov prah in tako napravil razstrelbo še bolj učinkovito.

Nekaj se prikriva javnosti, o tem ni dvoma.

Da se dožene resnica, se mora uvesti natančna preiskava po nepristranski komisiji. V komisiji morajo biti tudi rudarji, katerim drugi rudarji zaupajo, da se dožene resnica. Kompanija bo skušala zvaliti krivdo na druge in kdo naj ji dokaže, da kompanija išče vzroke za razstrelbo tam, kjer jih ni, ako ne bodo v preiskovalni komisiji rudarji, to je ljudje, ki so najbolj prizadeti in so tudi strokovnjaki v kopanju premoga in poznajo nevarnosti, ki preže na rudarje, kadar so na delu pod zemljo.

Nezgode v rudnikih se dajo omejiti. Inženirska veda je tako daleč napredovala, da lahko take nesreče saj omeji, ako jih ne more povsod popolnoma odvrniti. Ampak naprave stanejo denar, ki jih je izumila inženirska veda za preprečenje nesreč v rudnikih. To pomeni, ako premogokopne družbe izdajo denar za varnostne naprave v rudnikih, da se krči njih dobiček. Premogokopne kompanije pa nočejo znižati svojega dobička, ker je njihov cilj povečati dobiček. Kompanije ne vprašajo nič, kako in na kakšen način naj se poveča profit, ampak samo da se poveča, pa če magari na tem lovu za dobičkom tudi nekaj sto delavcev izgubi življenje. Kompanijska logika je pač, ako ubije sto rudarjev, da ti rudarji ne stanejo nič kompanije, ona pa lahko najame druge sveže delavne moči. Izgube nima kompanija druge kot malo materialne škode v rudniku, ki je kmalu poravnana.

Kompanije bi sodile drugače, ako bi zaradi take nesreče prišli kompanijski ravnatelji pred sodišče in bili obtoženi uboja zaradi zanemarjenja njih dolžnosti. Ravnatelji bi strogo pazili na to, da se kopanje premoga vrši strogo po načinu, kot ga je začrtala ali osnovala rudarska inženirska veda.

Vsaka taka nezgoda je opomin delavcem, da se morajo organizirati politično in strokovno in zahtevati najstrožje zakone za varstvo človeškega življenja v industriji, ako nočejo, da se take tragedije ponavljajo, kot se je zdaj zgodila v Kemmererju, Wyo.

Dejstva o produktivnosti premoga.

Washington, D. C. — Rudarska organizacija Amerike je skupno s zvezno premogovno komisijo izdala poročilo radi rudarjev antracitne industrije, kakor je komisija železa, da pridejo sugestije in priporočila tudi od strani rudarjev k zadevi, ki jo mora komisija raziskovati. V tej prvi izjavi rudarske organizacije se tiče izključno rudarstva, druge izjave in priporočila pa se bodo tikala drugih predmetov glede antracitne industrije. Prvo poročilo so podpisali Thomas Kennedy, G. J. Golden in W. J. Brennan, predsedniki treh okrožij rudarske organizacije, v katerih kopijejo antracit. Poleg njih sta tudi podpisala izjavo Ellis Searles in John Moore, člana odbora, ki zastopata unijo pred komisijo. Njih izjava se glasi:

Sprejemamo vaše povabilo, da podamo svoje sugestije k pogledanju in s tem objavljamo dejstva, ki bi morala biti poznana o premogovni industriji v javnosti. Zavedamo se, da bo trajalo nekaj časa, predno bodo doznana dejstva, toda tudi vemo, da vsako izjavljanje o dejstvih v tej industriji po ljudeh, ki industrije ne poznajo, bo popolnoma brez vrednosti.

Da vas seznanimo s dejstvi v premogovni industriji, ki je silno zamotano za vsako preiskovanje, vam podajamo nekaj resničnih seznamov.

Is teh seznamov se da sklepati, da sedanja monopolna organizacija v antracitni industriji radi prisilnega zaračunavanja premoga nosi podjetnikom najmanj \$3.61 pri toni premoga, če kupujejo na debelo. Cena, ki jo plaša konzument za premog v sedanjem času je neopravičljivo visoka.

Podjetniki preveč zaračunajo pri kopanju premoga po \$1.25 preveč od tone; radi lastovanja zemlje in rudnikov ter transportacije premoga zaračunajo \$1 več od tone in radi razpajanja premoga \$1.35. Skupaj je torej preveč zaračunano za premog \$3.61, katero vsoto pa podjetniki pogosto radi še povzajo na \$4 in \$5 čistega pri tona premoga.

Po tej meri znaša preveč zaračunana cena antracita \$252.700.000 pri letni produkciji 70 milijonov ton premoga na debelo. Navadno pa njih preveč zaračunana vsota znaša še več.

S takimi seznammi pred nami, ki zatrjujejo naše prepričanje, da so cene, ki jih nastavljajo podjetniki antracitni neopravičene, se vprašujemo, ali se ni mogoče izogniti takim cenam?

Ali ima biti kopanje, transportacija in distribucija premoga vedno biti tako organizirana, da bo malo število zemljiških spekulativ, železniških družb in premogovniških podjetnikov, kateri porabljajo svoje dohodke, da vpirajo boje z delavstvom in malo število razpečevalcev antracita na debelo širom dežele lahko ustvarilo situacijo za napravljanje ogromnih profitov iz te industrije.

Ne verjamemo, da je potrebna taka organizacija premogovne industrije in brez dvoma se ji lahko izognemo.

Meseca decembra lanskega leta je podjetnik imel čistega dobička \$1.46 od vsake tone nakopanega antracita. Iste cene veljajo v letu 1923 in bodo trajale dokler ne bo potekla pogodba. Naredili bodo približno za \$103.000.000 dobička, kar znaša več kakor 30.8 odstotkov njih glavnice. Mi smo mnenja, da bi 22 centov dobička pri toni pokrilo šestdesetotne dividende, vse kar je več, pa je krivičen profit, vzeti izključno na stroške konzumentov. Tak profit, kot ga jemljejo oni tudi povzročajo periodično zmešnjavo v industriji.

Za določitev velikosti profita podjetnikov je treba prvo določiti kolika je njih investicija glavnice v antracitnih rudnikih. Samo na podlagi tega je mogoče določiti, koliki so pravi profiti. Mi smo mnenja, da bi moralo določanje profitov sloneti na podlagi podatkov o resničnih stroških z obratovanjem rudnik in odpravljanjem premoga. Na podlagi podatkov o stroških obrata, vloženem kapitalu in drugem smo pripravljeni se pogajati.

Poglejmo, kake čiste dohodke in za koliko naraščene glavnice imajo nekatere kompanije. Šest kompanij (The Lehigh Valley in Navigation Co., Lehigh in Wilkesbarre Coal Co., Lehigh Valley,

Philadelphia in Reading Coal and Iron, Delaware in Hudson ter Delaware, Lackawanna in Western Coal Co.) je poročilo, da je imelo čistega dohodka v letu 1912 \$5.800.000 in leta 1920 \$32.000.000, torej se je njih čisti dohodek povečal za 333 odstotkov. Prebitka so imele prve štiri gornje družbe v letu 1912 za \$10.000.000 leta 1920 pa za \$74.000.000, kar je narastek v prebitku za 739 odstotkov.

Če bi bile vse premogovne družbe zaslužile z obratom v istem razmerju in bi se njih prebitek povečal za isti odstotek, bi imeli podjetniki antracitne industrije v letu 1912 za \$13.000.000 čistega dobička in leta 1920 \$51.000.000; prebitka pa bi imela leta 1912 za \$24.100.000 ter leta 1920 za \$192.000.000. Približno tako je tudi bilo, ali pa najbrž se druge kompanije delale še višje profite. O dobičkih drugih kompanij namreč niso nikdar niti šrhili v javnosti.

Rudarji so tudi že sili večnega vpitja operatorjev, da so stavke radi tega, ker zahtevajo večje mezde, a da jim jih podjetniki ne morejo dati. To je nesramna laž, kar povedo dejstva.

Lansko leto je bilo v rudarski industriji ravno pet mesecev sušenja prav radi vprašanja, ali industrija more ali ne nuditi delavstvu boljše plače in povoljšanje delovne razmere. Skromne prihranke dolgi let so rudarji porabili med stavko, da vzdrže. Nikakega varstva ni, da bi kompanije ne plačevale dalje sedanje plače, niti premogovnih družb ne opravičuje dejstvo, če so imeli stroške lanskega leta, ko so drago plačevali najete v njih boju za znižanje med delavstvom. Če se kompanije hočejo protežirati na ta način, da stroške, ki so jih imeli pri najemanju stavkočazev in zasobnih policajev, vračunavajo k ceni premoga, je to nekaj takega, kot če bi rudarji zahtevali zdaj višjo mezo, da bi s njo pokrili vse ono izgubo, ki se jo imeli med stavko, ker niso delali. Rudarji niso nikdar zahtevali kaj takega.

Jako važno je za javnost, da izve dejstva o profitech in stroških družb bolj podrobno. Znano je, da se nikakor ni zanesti, da številke o vloženem kapitalu v to industrijo, ki jih objavljajo podjetniki, govorijo resnice in tudi poročila o dobičkih iz njih knjigovodstva so silne sumljiva, ki imajo namen pokazati to industrijo kot da se ne izplača. Rudarji torej zahtevajo, da bi zvezna komisija ne samo posredovala, temveč tudi uvedla edinstven računski sistem, da bo na ta način mogoče javnosti podati resnične številke o poslovanju rudniških podjetij.

Večina premogovnih rudnikov je kontrolirana po železniških družbah, katere zopet so pod kontrolo velikih finančnih interesov v New Yorku in Filadelfiji. Rudarji torej največ kontrolirajo ljudje, ki sploh še niso nikdar videli, kako izgledajo rudniki od znotraj. Samo dobiček vlečejo od rudarjev, pa še hočejo, da bi jim ukazovali, kaj smejo in kaj ne smejo jesti, kakšna naj bo vzgoja rudarskih otrok in kako naj žive družine rudarjev. Znano je, da so bankirji igrali glavno vlogo med stavko lanskega leta. Zvezna komisija naj bi se bolj poglabila v stvar in preiskala zadevo, pa bo pronašla, da tako lastništvo kot je sedaj, samo povzroča nesrečo za rudarje in draginjo za drugo prebivalstvo. Preučevati bi morala razmere pri kopanju premoga, pri transportaciji in distribuciji, pa bo pronašla, da so pri vseh teh treh delih eni in isti interesi, kateri vlečejo po trikrat in štirikrat velike profite od iste premoga.

Po preiskanju zvezna komisija lahko dožene, da niti sedanje lastništvo niti vodstvo rudarskih industrij ni zmoglo zagotoviti redne produkcije. Radi nestalnega obrata (zadnjih par let so obratovali po rudnikih od 256 do 272 povprečno na leto, mesto 306 dni) je antracit prišel prihajati na trg neredno. Radi isti so vzroki navadnega primanjčkanja železniških vozov, ki se čisto dogaja na lokalnih železnicah. Zvezni delavski departmet je poročal za november v lanskem letu, da je transportacija na Wilkesbarro, ker je bila preneredna, zadržala zaposlenost v rudniški industriji. Je še res, da je produkcija tudi nekoliko omejena radi trga, ker je baje producirana preveč antracita. Toda trg za antracit se je povečal. Produkcija oziroma zaposlenost se lahko poveča.

Znano je, da gre mnogo premoga v nemar in škodo. Tega je manj kot je bilo prej, toda kjer

se vedstva po rudnikih manjajo, kar se dogaja pogosto zaradi manjših rudniških, tam gre toliko več premoga v izgubo. Vsake novo vodstvo gleda, da bi izkopalo samo najbogatejšo premogovo žilo, kjer se najbolj izplača, drugo pa pusti ležati v zemlji in gre dalje, ne glede na to, koliko je na ta način izgubljenega premoga. Samo, ker ga je manj kot po glavnih žilah, ga pustijo. Po nekaterih rudniških grede vodje rogov nad ono žilo, ki je najbolj izhodišču ali na najpripravnejšem karju za spravljeno na površje. Onega spravijo ven, drugega, če tudi ga je še mnogo, pa pustijo. Drugega premoga nočejo izkopavati, ker s tem bi bili nayežani nekoliko višji stroški, treba bi bilo več opor in delo bi ne bilo toliko uspešno. Vse to bi bilo preprečeno, če bi spravljali na površje premog zaradi potrebe, ne pa zaradi profitov.

POLITIČNE SMERNICE NOVEGA PREDSEDNIKA CALVINA COOLIDGEA.

(Nadaljevanje s prve strani.)

Sta "aristokracija" pride lahko vsak čas v Ameriko.

Za sklicanje našega kongresa na izredno zasedanje ni posebno vnet, ker se mu za sedaj ne zdi potrebno. Ali če bi pa to zahtevala potreba, ga je nemudoma pripravljen sklicati.

Administracija novega predsednika bo posebno gledala na to, da bo vsespodnost namesto razpisanosti in potratnosti uvedena varčnost in kar najskrbnejša ekonomija. Ravna se bo natanko po proračunskem sistemu.

Vsi člani zveznega kabineta razen finančnega tajnika, ki ravnajo sedaj hiti in Evrope v Ameriko, so se vdeležili seje v torek. In včeraj je bilo imenovala poudarjeno, da ostanejo vsi kabinetski člani vsak na sedanjem svojem mestu še zanprej.

Predsednik ne pojde na nobeno politično več v tem poletju. Niti ne bo imel nikakršnih govorov.

To, da se je predsednik lotil z veliko lahkoto in razumnostjo svojih službenih poslov, je presenetljivo vse člane našega kabineta. Coolidge je popolnoma drugačen

človek sedaj. Dnevna boječnost in plahota sta šle od njega, in moč je videti korajžen in odločen.

FRANCIJA JE ZAVREGLA VEČ ANGLEŠKE ZAhteve.

(Nadaljevanje s prve strani.)

sgodilo, da je velika množica kornarjev v berlinskem predmestju Neukolnu napadla glavni stan svojih socialističnih odbornikov in pretepla odbornike.

Izgredi se nadaljujejo. Snoči je bila krvava bitka med komunisti in policaji v Lichtenburgu blizu Berlina. Delavci so zgradili barikeado in metali ročne granate na policaje. Trije komunisti so bili ubiti in mnogo je ranjenih.

Najmanj v dvajsetih mestih so bili krvavi izgredi od zadnjega petka in domneva se, da število mrtvih znaša preko 300 in število ranjenih čez 2000.

Izgredi so izbruhnili tudi v Poruhru in več ko dvajset oseb je bilo ubitih in na stotine ranjenih. Finančni kaos je neizpremenjen. Delavci nočejo več delati za marke in mnoge družbe so prišle dajati delavcem šivila za mezo. Družbe dajejo toliko in toliko funtov surovega masla, slanina, riža ali fišola na račun mezde.

KAPITALISTIČNO ČASOPISJE VARA KMETE.

Dixon, Ill. — V govoru, ki ga je imel zvezni senator Brokhart zadnjo nedeljo pred precejšnjo množico skrajanih ljudi v tem mestu in v katerem je priporočal osodelovanja med kmeti in delavci, je zatrdil, da nalašč varajo nekateri veliki mestni dnevniki ameriške kmete ter jih zavajajo, da bi verjeli v bajke, češ, da pojde plemeniti prebitek še to leto na trg.

Italija zaplenila jugoslovanske orožje.

Trst, 15. avg. — Italijanske oblasti so zasegle na tukajšnjem parku milijon pušk, 3000 strojne in 24 kompletnih gorskih topov. Vse to orožje je bilo namenjeno za Jugoslavijo. Edoardo Pino, agent, ki je imel zalogo v oskrbi, je bil aretiran.

NOVA KNJIGA! NOVA KNJIGA!

"Pater Malaventura"

in
"V kabaretu"

Spisal Zvonko A. Novak. Ilustracije narisal Stanko Zele.

Izdala in založila Književna matica S.N.P.J.

Povest iz življenja ameriških frančiškanov. To je prva slovenska knjiga v Ameriki, ki ima izvirne slike. Fina trda vezba. Stane \$1.50 + poštino vred. Rojaki, sezite po tej knjigi, ne bo vam žal!

Naročbe sprejema

Književna Matica S. N. P. J.
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Izpolnite, izrežite in pošljite na gornji naslov sledeči

NAROČILNI LISTEK.

Književna matica S. N. P. J.,
Chicago, Ill.

Tukaj pošljim \$1.50 za knjigo "Pater Malaventura" in "V kabaretu", katero mi pošljite takoj poštino prosto.

Ime

Naslov

(Opomba: S tem listkom je treba tudi poslati denar.)

FRANK OGLAR,
201 Sumner Avenue, Cleveland.